

LUITENANT JOHN WESTERN

Herman A. van Duinen

In de Dordtse Grote Kerk hangt een epitaaf ter herinnering aan de bij Moerdijk gesneuvelde Engelse luitenant John Western (1770-1793) dat alles heeft te maken met de inval van de Fransen in de Republiek in 1793.

In 1792 viel het Franse leger onder generaal Dumouriez de Oostenrijkse Nederlanden (de vroegere Zuidelijke Nederlanden) binnen. Na een nederlaag van het Oostenrijkse leger werd het land bij Frankrijk ingelijfd. De volgende stap was de inlijving van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden.

Op 1 februari 1793 verklaarde de Franse Nationale Conventie de oorlog aan stadhouder Willem V en aan de Engelse koning George III. Deze stuurde een delegatie engelse soldaten naar Nederland onder leiding van de Hertog van York. De soldaten werden in Dordrecht gehuisvest.

Patriotten en Prinsgezinden

In de tweede helft van de achttiende eeuw raakte de Republiek in een crisis. Als handelsnatie was de Republiek overvleugeld door Engeland. Oorlog met Engeland (1780-1784) en grote werkeloosheid waren onder meer het gevolg. Veel burgers zagen in stadhouder Willem V een soort dictator en hielden hem verantwoordelijk voor de problemen waarin het land verkeerde. Deze kritische burgers noemden zich *patriotten*. Er vormden zich nu twee partijen: aan de ene kant de aanhangers van de stadhouder, de *prinsgezinden*, aan de andere kant de *patriotten*.

De patriotten voelden zich aangesproken door de idealen van de Franse Revolutie, waarbij de burgers meer macht kregen. Een leuze die daar uit voortkwam, was *Vrijheid, Gelijkheid en Broederschap*.

Na politieke verwickelingen, waarbij de stadhouder steun kreeg van zijn zwager, de Pruisische koning Frederik Willem II, weken veel patriotten uit naar Frankrijk. Uiteindelijk verklaarde Frankrijk 1 februari 1793 de oorlog aan de Republiek en aan Engeland.

De komst van de Fransen

16 en 17 februari 1793 trok generaal Charles François Dumouriez (*afb. links*) met 14.000 soldaten, waaronder een detachement patriotten onder leiding van Herman Willem Daendels, vanuit Antwerpen West-Brabant binnen. Daendels (*afb. rechts*) kreeg de opdracht om snel tot de Roode Vaart, Moerdijk en Zwaluwe op te rukken. Hij moest daar schepen verzamelen om via de Biesbosch naar het Eiland van Dordrecht over te steken. Generaal

Berneron, bekend om zijn scheelheid, werd belast met de inname van Klundert en Willemstad.

De verdedigingswerken rond Dordrecht

Daar de Fransen geheel Brabant hadden ingenomen, verwachtte men dat het de bedoeling van de Fransen zou zijn Holland binnen te trekken via de Biesbosch en het Eiland van Dordrecht.

De omstandigheden waarin de Republiek zich bevond om weerstand te bieden tegen de Fransen waren echter niet rooskleurig. De legerleiding werd dan ook naar Den Haag ontboden om overleg te plegen met de stadhouder.

In het begin van februari vertrok vice-admiraal Jan Hendrik van Kinsbergen naar het Eiland van Dordrecht, Willemstad, Hellevoetsluis en andere plaatsen voor inspectie en om regelingen te treffen het land te verdedigen. De noodzakelijkste voorzieningen betroffen het Eiland van Dordrecht om dit in staat van verdediging te brengen. Langs het Hollands Diep moest artillerie geplaatst worden om een invasie tegen te gaan, maar ook de doorvaart naar Zeeland te beletten.

De in Dordrecht geboren schout-bij-nacht Pieter Baron Melvill van Carnbee kreeg opdracht zo spoedig mogelijk met een eskader de Maas en het Hollands Diep te bewaken.

Pieter Melvill, geschilderd door Aert Schouman.

Met spoed werden alle vaartuigen die dienst konden doen gekocht of gehuurd en werden kanonneerboten die bij het College van de Maas en Amsterdam aanbesteed waren, in gereedheid gebracht.

5 maart 1793 vertrok erfprins Willem Frederik van Oranje-Nassau met vice-admiraal van Kinsbergen en de Hertog van York, bevelvoerder van de te hulp geroepen Engelsen, voor inspectie langs de Merwede, het Eiland van Dordrecht en plaatsen waarvan men verwachtte dat de vijand het land zou kunnen binnenvallen.

Kanonner-chaloupen en andere vaartuigen sluiten de Dordtse Kil af.

Bij Werkendam, Hardinxveld, Giessendam en Sliedrecht werden batterijen aangelegd, bestaande uit drie-, zes-, twaalf- en achttienponders en houwitzers. Op het Eiland van Dordrecht werd een batterij zwaar geschut aangelegd op de Kop van 't Land, de Prinsepolder, het Nieuwe Veer en de monding van de Dordtse Kil. Langs de hele kuststrook werden compagnieën musketiers, kanonniërs, dragonders en grenadiërs geplaatst.

Steun van Engeland

5 maart 1793 ontving de griffier van de Staten-Generaal, mr. Hendrik Fagel, een schrijven van de Engelse ambassadeur in Den Haag, Mylord William Eden Auckland, dat deze bericht had ontvangen van Lord William Wyndham Grenville, minister van Buitenlandse Zaken van Engeland met betrekking tot hulp aan de Republiek. Auckland schreef daarin het volgende:

Ik ontvang op dit ogenblik Depeche (bericht), waarin Lord Grenville my meldt, dat de Koning (George III) altyd genegen, om aan de Republyk alle hulp te bewyzen die in zyne macht is, en haar het hartlyk en standvastig belang, welke zyne Majesteit in de zekerheid en het welzyn van dezen Staat neemt, hoe langer hoe meer te toonen, de noodige orders heeft gegeven tot de onmiddelyke inscheeping eener verdere hulp van drie Regimenten Infantery.

Het Ministerie zyner Majesteit bericht my ook, dat men op dit oogeblik verscheidene gewapende Vaartuigen bemand, welke zich binnen weinig dagen herwaarts zullen kunnen begeeven, en by de Schepen die te Rotterdam en elders reeds uitgerust zyn, zullen voegen. Ik verneem met genoegen, dat die Vaartuigen volkomen beantwoorden aan het oogmerk, waar toe zy bestemd zyn; en deeze geheele vereenigde Flotille zal de verdediging der Maas en der overige Rivieren en Zee-Armen, welke de voortgangen des Vyands van nu af aan reeds op eene onoverkomelyke wyze stuiten, volkomen maaken.

Om dit oogmerk nog des te krachtdaadiger te bereiken, hebben wy, zyne Koninglyke Hoogheid de Hertog van York en ik, het op ons genomen, het Fregat The Syrene (Syren) van 32 Stukken waar mede zyne Hoogheid uit Engeland herwaarts overgekomen is, en verscheidene andere Vaartuigen, die tot overvoering der Engelsche Troepen gediend hebben, te Helvoetsluis terug te houden. ....

Koning George

Erfprins Willem Frederik

Prins Frederik, Hertog van York

Al op 25 februari verzamelden zich drie regimenten Infanterie (circa 3.000 militairen) in het St. Jamespark bij het Buckinghampalace in Londen voor een parade in tegenwoordigheid van de koninklijke familie. Vervolgens marcheerde het leger naar Greenwich waar werd ingescheept; ook hier was de koninklijke familie aanwezig.

26 februari ankerde de vloot bij de haven van Gravesend langs de Theems, daar twee schepen nog niet zeewaardig waren. Een dag later verbleef de vloot bij Nore, aan de monding van de Theems. 1 maart, om vijf uur in de middag, werd de monding van de Maas bij Hellevoetsluis bereikt. Drie dagen later marcheerden zeven compagnieën van het Derde Regiment naar Den

Briel. Vijf compagnieën verbleven in Hellevoetsluis. 5 maart, bij het aanbreken van de dag, scheepten de overige militairen zich in smalle vaartuigen in voor vertrek naar Dordrecht, de stad waar zij zouden worden ondergebracht.

De plaatsen in het blauwe vlak waren bezet door de Fransen.

Deze smalle schepen waren nodig, daar de route vanaf Hellevoetsluis naar Dordrecht via het Hollands Diep te gevaarlijk was vanwege de Franse batterijen in de omgeving van Willemstad. Na ongeveer dertig uur werd aangelegd op het Eiland IJsselmonde en marcheerde men in de avond naar Dordrecht, een rijke, maar dichtbevolkte stad zonder verdediging. De huisvesting gaf nogal wat problemen, daar slechts een klein deel van de inwoners prinsgezind was. Bij aankomst was ook de Hertog van York aanwezig, die met het fregat *Syren* (afb. linksonder) naar de Republiek was gevaren. Bij Dordrecht werd het hoofdkwartier ingericht op 's Lands Jachten. Van hieruit werd alles geregeld door de Hertog van York, de 21-jarige erfprins Willem Frederik en vice-admiraal van Kinsbergen.

Vice-admiraal van Kinsbergen.

Op het koninklijk fregat *Syren* bevond zich ook luitenant John Western. Over hem zullen we straks meer horen.

Strijd om Willemstad

Vanuit het hoofdkwartier bij Dordrecht was alles zo goed mogelijk geregeld om de intocht van de Fransen vanuit Brabant tegen te houden. Alle schepen aan de Brabantse zijde waren weggehaald, zodat het Franse leger hier geen gebruik van kon maken. De strijd richtte zich nu vooral op Willemstad, de enige plaats aan de Brabantse zijde die nog niet was veroverd. Het behoud van Willemstad, 'schutse van den Maze', was van groot belang voor de verdediging van Holland. Het garnizoen in Willemstad bestond uit het eerste bataljon van het Regiment Saxen Gotha en een twintigtal artilleristen, op 23 februari uitgebreid met twee compagnieën grenadiers van het Regiment van generaal-majoor Bosc de la Calmette. Het geheel stond onder leiding van luitenant-generaal en gouverneur van Willemstad baron van Boetzelaer (*links*).

De vesting werd op alle mogelijke manieren versterkt, de polder de Ruigenhil werd onder water gezet en het vee en het gemalen graan werden binnen de vesting gebracht. Langs de Steenweg werden de bomen omgehakt en op de rijweg gelegd.

Na de inname van Klundert op 25 februari door de Fransen vertoonde de vijand zich 27 februari 1793 aan de oost- en westzijde van de stad. 28 februari eiste de Franse generaal Berneron schriftelijk de stad op, maar werd door Van Boetzelaer afgeslagen:

Mijn Heer !

In antwoord van den Brieu, dien gij mij d'eer heb gedaan te schrijven, moet ik U berichten, dat ik, als een Man van Eer, de plaats die mij toevertrouwd is, zal verdedigen; zonder verder acht te kunnen slaan, op eenige bedenkingen.

1 maart 1793, 's morgens om zeven uur, begon de vijand de stad met zwaar geschut te beschieten, welke duurde tot zeven uur in de avond. Meer dan 500 kogels, waaronder verscheidene 24-ponders, werden op de stad afgeschoten.

De volgende dagen vonden weer zware beschietingen plaats (*afb. rechts*) met gloeiende kogels, granaten en houwitsers (*een kanon dat kogels in een gekromde baan over een hindernis heen kan schieten*), waarbij de kerk en veel woningen in brand vlogen en het kruitmagazijn ernstig werd beschadigd. 11 maart waren de Fransen de stad zo dicht genaderd, dat zij de schepen in de haven begonnen te beschieten, waardoor enkele vaartuigen veel schade werd toegebracht.

Luitenant John Western en de aftocht van de Fransen

De Engelse kanonneerboden dienden vooral om de vaarroute naar Zeeland en Antwerpen vrij te houden. Daar echter de angst bestond dat de Fransen Willemstad zouden veroveren, werd de Engelse kapitein Berkeley verzocht kanonneerboden op het Hollands Diep beschikbaar te houden, welke 13 maart arriveerden. De Nederlandse en Engelse kanonneerboden bewaakten het gebied tussen Moerdijk en Willemstad. In de monding van de Kil lag het koninklijk fregat Syren, waarvan luitenant John Western deel uitmaakte. Hij was 22 juni 1770 geboren in Walcot, een voorstadje van Bath (Somerset), als zoon van Thomas Western en Jane Calvert.

13 maart, bij het aanbreken van de dag, merkte men vanaf de wallen dat de Fransen batterijen hadden opgeworpen achter de Westdijk langs de rivier, zeer dicht bij de stad. Gouverneur Van Boetzelaer besloot daarom een uitval te wagen. In de vroege ochtend van 15 maart schepte een detachement van 55 man zich in en voeren tot buiten de Waterpoort. Als dekking voeren op de rivier kanonneerboden en het fregat Syren. Aan land gebracht overrompelden ze de vijand achter de glooiing van de dijk, waarbij tussen de 25 en 30 Fransen werden gedood en negen gevangen genomen; ook werd veel buit veroverd.

Tegen de avond begonnen de beschietingen echter opnieuw, waarbij bommen van 110 en 120 pond in de stad werden geworpen, die grote schade aanrichtten aan diverse gebouwen. Laat in de avond voeren drie Engelse kanonneerboden onder bevel van John Western naar de batterijen van de Fransen, gebruikmakend van de mist. De heftige beschieting door de Engelsen maakte zo'n indruk op de vijand dat ze dachten met een heel leger van doen te hebben, waardoor

ze vluchtten en hun kanonnen achterlieten. Gouverneur Van Boetzelaer was de volgende morgen zeer verbaasd toen hij hoorde over de vlucht van de Fransen, daar hij niemand opdracht had gegeven hen aan te vallen. Publiekelijk werd John Western dan ook bedankt voor zijn moedig gedrag. Zo kwam er een einde aan het beleg van de stad.

Dood van John Western

21 maart kwam er plotseling een einde aan het leven van John Western toen hij bij Moerdijk getroffen werd door een kogel. Een verslag hiervan werd gegeven door adjudant-generaal Sir Harry Calvert. Deze schreef vanuit Dordrecht een brief aan John Calvert, waarschijnlijk familie van de moeder van John, Jane Calvert, het volgende:

'Met oprechte deelneming informeer ik je over een treurige gebeurtenis die gistermorgen plaatsvond. Ik verzoek je vriendelijk de droevige taak op je te nemen het volgende bericht aan mevrouw Western mee te delen. Dit zal haar niet zo ontstellen als jij het brengt, dan wanneer zij het hoort van officiële instanties.

John Western is niet meer. Gistermorgen is hij gedood; arme jongen. Het doet goed te weten dat hij niet heeft geleden, daar hij plotseling is overleden. Dit verzacht de pijn.

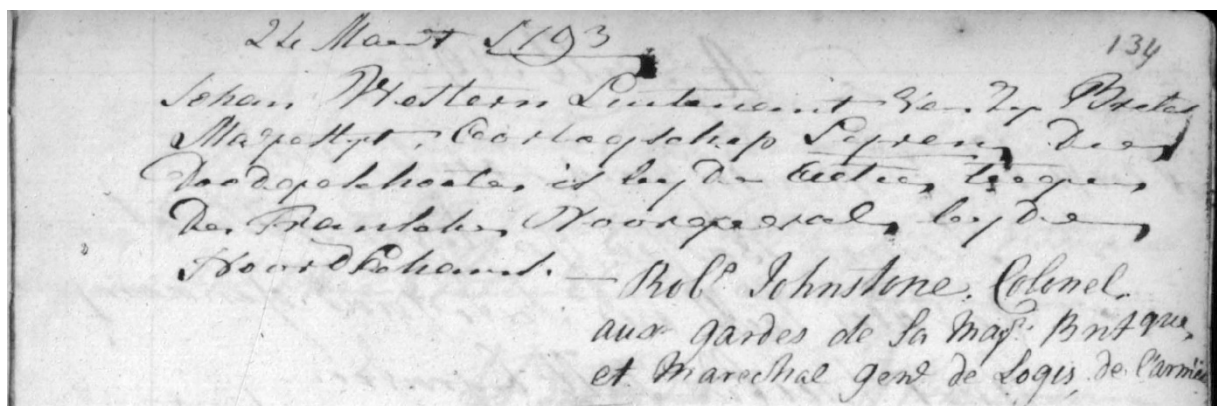
Toen ik afgelopen nacht op patrouille was, bereikte mij het nieuws van het ongeluk. De bijzonderheden hoorde ik van de secretaris van de Hertog van York, die dit mij persoonlijk moest komen vertellen.

John had het bevel over enkele kanonneerboden, dichtbij de wal in de omgeving van Moerdijk, met de bedoeling enkele kleine vaartuigen te vernietigen die daar lagen. Hier werd hij in het voorhoofd getroffen door een musketkogel, afgevuurd vanachter de dijk.

De Hertog van York is zeer aangedaan over dit verlies en heeft direct met de laatste post naar Engeland geschreven over het moedige gedrag van John. In opdracht van Zijne Koninklijke Hoogheid is hij in deze plaats (Dordrecht) begraven met alle eerbewijzen die we hem kunnen schenken.

Afgelopen dinsdag dineerde hij nog met mij en vertelde opgetogen over alle eerbetoon die hij ontvangen had voor zijn dapperheid en krachtig optreden, wat hij vanzelfsprekend vond. Ik gedenk zijn dood met droefheid'.

24 maart 1793 werd de 22-jarige John Western begraven in de Dordtse Grote Kerk in aanwezigheid van Zijne koninklijke Hoogheid de Hertog van York, officieren en matrozen van de Koninklijke Marine, de Brigade van de Britse infanterie, gelegerd in Dordrecht, en zijn collega's die met hem hadden gestreden. Een detachement van de Guards vuurde drie salvo's af.

Aantekening uit het begraafboek van de Grote Kerk.

In opdracht van de Hertog van York werd in de Grote Kerk een monument geplaatst bij het graf waar John Western begraven ligt.

Ter betreuenswaardige herinnering
aan
JOHN WESTERN, Esq.
Luitenant van het Britse Koninklijke Fregat Syren
en
als een getuigenis van de door hem verrichte dappere diensten.
Dit monument is opgericht
in opdracht van
Zijne Koninklijke Hoogheid de Hertog van York.
Luitenant Western,
na zichzelf te hebben onderscheiden door zijn optreden en onverschrokkenheid
waardoor hij het garnizoen in Willemstad diende,
(in die tijd belegerd door de Fransen)
viel vroegtijdig op het hoogtepunt van zijn loopbaan.
Werd onfortuinlijk gedood door de vijand
bij Moerdijk,
op de een-en-twintigste dag in maart anno domini 1793
op twee-en-twintig-jarige leeftijd,
in dienst van zijn land
en ter verdediging van Holland.
Zijn stoffelijk overschot
is nabij deze plaats ter aarde besteld
in aanwezigheid van Zijne Koninklijke Hoogheid de Hertog van York,
de officieren en matrozen van de Koninklijke Marine,
de collega's bij zijn
verdienstelijke inspanningen
en
de Brigade van de Britse Koninklijke Infanterie,
gelegerd te Dordrecht.